

De Ho. Hog. Heeren Staten van de Gebnieerde

Provincien rusten eenighe Schepen uyt naer

Nova Zemla, ende Oost-Indien.

In den Jaere 1594 ende 1595.

1594.

A hoe wel het schijnt buypen propoofte/als hier in het midden vā alle de heerliche Dictozien/die den Geber alles goets/dese landen dooz het belepdt van syne Princelicke Excellentie ghegeven heeft/te verhaelen en te beschrybē de won-

derlijcke/moepelicke ende ongehoorde reysen om het Noozden/nae Vaygars en Nova Zemla, desgelijck naer Oost-Indien. Soo en hebbe ick nochtans de selve niet connen noch moghen over slaen ende achter de kiste (ghelijck men seyt) werpen om aldaer vergeten te werden/en dat om dese redenen: Ten eerste/ al hoe wel dat met de Noozdersche reysen niet veel by dese Landen geprofiteert is/niet tegenstaende met de Oost-Indiaensche vopagien is het tegendeel te profitelicker / ende nuttelicker vooz de Landen / ende de Inghesetenen van dien/geballen ende affgelopen. Ende de Ho. Hog. Heeren Staten hebben den Coninck van Spaignen in die Landen/die hy meende hem alleen toe te comen/groote ende merckelike afbzeucken gedaen/so met innemen van Eplanden/Schepen/als anders. Waer mede sy de macht ende het incomen des Conincks merckelicken vercoztet ende verachttert hebben/ende dese Nederlanden dooz sulcken middel van meerder ende swaerder oozlogen bezijdet. Ten anderen hebben wy de selve ooc daeromme hier mede by geboecht/dat tot allen tijden/wanneer datmē de Dictozien deser Nederlandthe Provincien / teghen den Coninck van Spaignen verkregen hebbende/sal lesen ende gedenccken / datmen als dan onder de selve mede vinden sal/ de mannelicke daden onser Inlanderen diese buypen onsen Vaderlande/in herre ghelegen Landen/jae eenige duysent mijlen van de onse ghelegen / ghe daen/gheleden/en bedzeven hebben / tot vernielinghe ende vermindringhe van dien Spaenschen Pharao. Ende om daer dooz hare kinderen ende Naecomelingen/tot ghelijcke ofte waert moghelijcken meerder aenslaghen ende Crijchs-daden te verwecken en op te maken. Ten derde/op dat de Inwoondersen deser Ghebnieerde Landen / nimmermeer en souden vergeten/maer altijt gedenccken dat de eeuwighe goedertieren Drie-eene God/haer niet alleene alsoo begenadicht/beschutticht/ ende beschermt heeft / teghen die macht des Conings van Spagnien/ende syne bloedighen Raedt / dat sy in hare bloedighe handen niet geballen en zijn. Dat sy (segge ick) sulcken cleppen Landeken zijnde/teghen den machtichsten Potentaet vā gantsch

Chzistenrijk/hebben mogen staende blijen/ende niet alleen behouden r'ghene sy hadden/ende haer toequam/maer selfs hem in syne eyghen Landen hebben moghen beooslogghen/syne Steden overwinnen ende affnemen / gelijk vooz henen beschzeven is/ende noch volghen sal. Boven dit alles dat dese Landen geduyzende dese heertich jarige Oozlogghen/ (tegen natuer vande Oozloge) soo rijk ende machtich ghewozden zijn/ dat sy int midden van alle dese groote ende kostelicke Belegeringen/noch Schepen (die welcke een grooten schat kosten toe te maken / ende nae haer nemen) hebben mogen toerusten ende uytsenden/om hare vanden te beschadighen. Verstaen hebbende het ghene tot hier toe als een Nooz-reden verhaelt is / laet ons comen tot de Beschrybinghe der selber Vopagien ofte Reysen / ende aller eerst totte reysen om het Noozden naer Nova Zemla.

De Gebnieerde Landen wesende nu onder een vrye Regieringe/ende ontflagghen vande Pauselicke ende Spaensche Decreten / uyt sluptende alle Natien vā des werelts beseylinge/ zijnde de Schip-rijckste Natie vander werelt/vol van goet Schip-volc en Zee-varende bedzeven lieden / boven andere daer in geleert ende konstich / alsoo de wercken ende haer gheleerde Cosmographen wel bethoopen : hebben nu goet ghebonden de occasien waer te nemen / die haer hier te voozen van haer Ober-Heeren Keyser Karel de V. en den Coninck Philips belet ende verhindert zijn geweest/ten aensien vande Spaignaerden en Portugijzen / om dat die / de nieuwe Indien eerst ghebonden/ende de oude Oost-Indien eerst beseylt hebben. waeromme sy nu dooz t aengeven van veel beseylde Stierluyden ende geleerde Cosmographen / hebben doen soeken ten eersten eenen wegh langs het Noozt-Oosten/om te seplen langs Tartarien . nae de Landen van Cathay, china, ende Oost-Indien, ende alsoo de Eplanden van Japan, Philippinas ende Molucas, &c. Die nu dooz twee Navigatien vāde Engelsche/ eerst by Sire Fransoys Draeck Ridder / en nae by Thomas Candisch ront om des werelts cloot gesept hebbede meer en meer ontdect waerē. Dese wech langs het Noozden/hebbē de Engelsche meer mael gesocht / als anno 1593. den Ridder Hughe Villougy, met Richard Chancelor : Willougy die verseylde in Groenlant daer hy verbzoos/en met alle sijn volc bezosen zijnde gestozvē is/die naemaels jaer en dach daer nae/ noch stijff verbzosen ghebonden werdt/ met alle haer gereetschappe/ schyft/ende Testamenten geschzeven. Maer Chancelor gheraecte in Moscobien/en ontdecte die Vaert/ die de Enghelsche ende Nederlanders ope tsints jaerlijck ghebzuyckt hebben ende noch ghe

Hebben waer om dese Schepen hier moghe woecht zijn.

De Gebnieerde Staten doen soeken na Noozt-Oosten den coztelwech nae Oost-Indien.

Wat wile de Vaert om t Noozden besocht is.

ghebruycken. Van te vooren Anno 1556 heeft Steven Boroch, ende daer naer Anno 1580/Arthur Pet, ende Charles Lackman Engelsche/ de Noordt-Ooste passagie gesocht. hoorby Vaygats nae Tartarien; en sinte uyt Hollandt Olivier Brunel, ontdeckte de Riviere van Pechora. Maer alle dese (hoe wel dat het schijnt datse niet verbe vande wech geweest en zijn) hebben geen passagie gebondē/ int Noordt-Westen langs de kusten van America ende Terra nova, ofte Nova Francia. Hebben insghelijck de Engelsche de passagie gesocht/ als Sir Marten Forbisscher dxiemaal met veel schepen/ daer nae Ihon Dayis heeft twee hondert mijle doozder ontdeckt/ ende meynde te vinden dat America een Eplandt ware/ ende soo van achteren van t Noordten nae t Zuiden te beseplen/ en over te schepen nae China, maer tot noch toe en hebben sy niet volbracht.

Hierom hebben de Staten der Gebnieerde Landen int lesste van het jaer 1594. vier schepen uytgesonden/ als een uyt Amsterdam met een Jacht/ onder t beleydt van V Villem Barentsen, een treffelick en verstandich Stierman; een uyt Zeelant van Camp-vere/ onder Cornelis Cornelisz. ende een uyt Enckhuyssen met Jan Huygen van Linchoten, die eertijts in Indien gewoont hadde/ met Islebrant Tetcals. Dese famen uytbarende opten vijftden Junij/ hebben de Amsterdammers haren Cours hooger ghenomen wel tot 77 Graden hooch Noordt waerts/ ende veel Is ende Zee-monsteren in Augusto gebonden/ ende hebben die namen gegeven: maer t Scheep-volc onwillich zijnde/ ende vreesende niet dooz te mogen komen/ resolveerde te keeren/ die anders veel en verscheyden Capen/ Habenen/ en Baeyen ontdeckt souden hebben. De ander twee schepen hebben Eplandē gebonden / ende hebben die namen gegeven. Ten lessten hebben sy ooc een straete ofte deurganch gebonden / en dat nochtans in eenen Mist / als ofse van God daer henen gestiert waren/ daer sy hem dooz danckten. Dese Strate vonden sy bequaem en diep/ seylbaer met groote ende cleyne schepen de selve doozseplende/ vonden die lanc vijft ofte ses mijlen/ ende quamen daer naer in een grooter/ wyder ende warmer Zee/ daer sy het Is dooz haer saghen smelten/ ende soo op de kusten van Tartarien, omtrent die Riviere Oby, daer sy Eplanden/ volc ende vuchtbaer landt vonden: de Landen gavense al Pederslandtsche namen/ na t gene haer hier en daer ghebeurde / oock de Strate noemden sy de Nassausche Strate; en nae haer duncken mochten sy dooz gevaren hebben/ soo sy last/ bebel/ ende noodt- dzyft ghehadt hadden/ alsoo verblijdt zijnde/ keerden sy weder nae de Strate ende hebben alomme merckteekenen opgheselt/ van dat sy aldaer geweest hadden/ ende zijn weder den 16 September 1595 dooz de stadt Amsterdamme ghecomen.

Op haer rappoozt hebben de Staten besloten de vaert te vorderen/ yberende om t rechte Chyfften geloove in die onbekende Landen (niet als de Spaengniaerden met geweld van wapenen/ maer met Chyffelike middelen ende trouwe handelinghe) te planten ende te verbeyden/ ende haer Zeevaert/ Disscherhe/ ende Coophandel te vermeerderē/ zijnde dien wegh meer dan 2000 Duytsche mijlen korter dan de vaert vande Portugesen / langs Cabo de bona Esperance, ende veelskerder/ bebruyt

van Zeeroovers/ ende veel min perijckel van stecken/ mits dat sy niet en behoeven te passeren de Linie Equinoctiael/ gelijck de Portugijssen in het gaen ende comen vier mael doen moeten.

Alsoo hebben de Staten der Gebnieerde Landen derese andermael herbat/ ende hebben t volgende jaer seven schepen toegherust/ te wete/ tot Amsterdam twee/ tot Enckhuyssen twee/ Zeelant twee/ ende Rotterdamme een/ de sesse waren met allerley Waeren ende gelt geladen/ die de Coopluyde vij sonder vacht/ Conbopen ende Licenten / mochten uyt ende in vzingen/ elc versien met Commisen om het goet te verhandelen / het sevenste zijnde een Jacht/ hadde last/ so wanneer de andere schepen/ souden gelooopen wesen om de Cabo Tabin de welke dooz den uytersten hoek van Tartarien leydt / ofte soo verre datse Zuidelick soude mogen aengaen / sonder eenich hinder van het Is / datse dan wederomme soude keeren ende tijdinge vzinghen vande andere schepē. Van welke schepē Jacob van Heemskerck opper Commis/ ende V Villem Barentsz opper Stuyzman ende Pilot was. Eenige vande doozschreven schepen hadde last daer omtrent te verwinteren / om te weten hoe lange den Winter ende het vriesendaer duert daer toe ghereetschappe mede nemende om stoken op te stellen. De verstandichste Cosmographen vreesen niet vanden doozganch/ maer alleenlick dat het Promontorium Tabin mochte te veel Noordtwaerts strecken/ twelc veel achten onmoghelijck te wesen/ mits dat seker Indiaenen (als Plinius schrijft 57. jaeren dooz Chyffus gheboozte) waren by onweder ghezeven op de kusten van Germania ende waren gheschoncken tot Quintus Metellus Celer, Stadthouder der Romeynen in Byzankrijck / by den Coninck van Suevia, ende tints noch (alsoo Dominicus Niger beschrijft) eenige ander mede ten tijde van Keysar Frederick Barbarossa, Anno 1160. en daer nae noch eens also Othon inde Hystorie der Gotthen vermaent/ datter weder Indianen by tempeest van Oost-Indien gezeven waren op onse Duytsche kusten. Alsoo dattet te hopen is/ daer dat volck levende ghepasseert is/ onversien ende onerbaren/ dat de onse van alles versien/ den wech eens sullen ontdecken. Ofte sullen moghen beseplen de Riviere Oby ende Quian, die diep uyt Tartarien valle: van waer sy boozder allenkens sullen mogen ondersoecken: welke reyse ende wech so sy gebonden werde/ soude het een veranderinghe van Coop-handel alle de werelt dooz make. Daer dien dit geweste ende dese Landen zijn overvloepende van Zijde/ Catthoen / wolle/ Looft/ Tin/ Koper/ Gout/ Silber en Besteensten. De principale Reders ende Bewinthebbers van dese reysen zijn geweest/ in Zeelant den Tresozier van Zeelant/ Heer Jacob Valck met Christoffel Roelhus, Besionaris der Staten van Zeelant/ en veel Coopluyden/ als Balthasar Moucheron, en tot Amsterdam Petrus Plantius, Jan Iansz. Karel, Dirick van Offe. ende meer andere/ te lanck om te verhalen.

Op hope van goet succes/ zijn de voornoemde seven schepen/ gesaementlicken den 2 Julij uyt Terel gesepld naer Noordten toe/ ende int Noordt-Oosten varende/ hebben sy int Jaer 1595 inde Nassausche Strate te veel Is gebonden. Ooc dooz contrarie winden quamen

Tweede reysen aen Nova Zemla.

Dolck uyt Oost Indien eertijts inde Duytsche zee gecomet.

Namen van die Reders die op Nova Zemla toegemaect hebben.

In Noordt Oosten wort de Nassausche Strate gebonden om nae Oost Indien veel korter te seplen / Anno 1595.

sp daer te spaede / maer hebben aldaer by den volcke meerder pacticulariteptē verstaen. En naer verschepden perijckelē ende moepten / sonder het voozgenomen wit te treffen / op den 18 Novemb. des selvé jaers wederom de Mase in gecomen. Met goede hope dat sp de selve passagie noch eenmael souden vinden / ende tot haer vooznemen gheraken.

De repse te verbeeren mael verbat.

Maer omme ten derden mael de selve repse / byden Raedt der Stadt Amsterdamme (vermits de H. Mog. Heeren Staten der Gheunieerde Landen / niet raedtsaem vonden / tot kosten vanden Landen / meerder moepten / en onkosten te doen / belovende niet teghenstaende / soo pemandt de passagie konde vinden een vereeringe van een merckeliche somme gelts) ter handen ghenomen werde / de welke in het beginsel vanden jaere 1596 twee schepen toe gherust hebben / daer van sp het schipvolck / op tweederley conditien hebben aengenomen / te weten watse souden hebben / indien sp haere repse niet en conden volvoeren / ofte door kommen / ende watse souden hebbē soo sp den weg van China vonden.

Beloovende haer grooten loon soo sp de selve honden vinden / om haer cloeckmoedich te maecte / ende tot neersticheyt aen te poze / nemende soo veel ongetroude Per soonen / als sp eenichsins mochten / om datse door Wjfs en kinderen niet t'huys ghetrocken werdende / haer begommen werck mochten volvoeren / ofte niet vertsaeghen / ende vande repse alsoo affghetrocken werden.

Op het een Schip was Schipper ende Commiss van de Coop-manschappen / Iacob van Heemkerck, ende opperste Stuyzman VVillem Barentsoon, ende op het andere Schipper ende Commiss Ian Cornelissoo Rijp.

Ende zyn alsoo op den seftienden Mey in den Jaere 1596 t'sepl ghegaen upt het Vlie / maer werden vanden Noozdt-Oosten windt gedwongen weder inne te loopen met groot perijckel. Ende herbatten den achtthienden der selver hare repse wederomme / ende seplden soo verre Noozdtwaerder upt / dat sp den neghenthienden Junij op tachtich Graden ende elf minuten waren / daer sp een nieu Lant vonden: sp voerennae het Landt ende eenige mijlen binnen in een inwijck / t'welck sp achten Groenlandt te wesen / liggende op 80 graden / sp vonden hier loober ende gras / en gras eten de Dieren / als Reeden en verschepde ander / en veel min coude ende Is dan op 76 graden.

Een niemo onbekent lant gebonden.

Van daer seplden sp weder te rugghe / nae een Eplandt / dat sp te voozen Beerenlandt genoemt hadden / om de menichte van de witte Beeren die aldaer ghebonden werden : ontrent dit Eplandt schepden dese twee Schepē vanden anderen / Ian Cornelissen voer weder nae de tachtich graden / daer meynende doozganck te binden totte Oost-zijde van't Landt op tachtich graden / dan dat Schip richtede niet veel anders upt / ende quam t'huys.

Het ander Schip met VVillem Barentsz. en Heemkerck, seplden nae Nova Zemla, daer sp Nooztwaert om voeren langs de kusten / tot een Eplandt dat sp Orange noemden / ontrent de sebenentseventich graden ghelegghen: Van daer keerden sp nae het Zuiden om den hoek / daer sp soo veel Is vonden / dat sp het Landt niet voozder hebben connen ontdekken : alwaer sp int leste van Augusto met het Schip nae Lande voeren / daer het in vooz

ende met Is besett werdt / dat het van daer niet en mochte : soo dat sp daer resolbeerden een Huys te bouwen / van het hout dat sp daer vonden ghedreven op den Zee-candt / daer sp haer goet / stoffe / waere ende victualie upt het Schip in bzychten / ende bleven daer den gheheelen winter over / daer sp mette koude ende sneeuw dagelijcx also overballen ende ghequelt werden / dat noyt desghelijcx gehoozt is. De wanden van het Huys binnen / daer dese derthien oft veerthien Mannen in woonden waren dupmen dick bevoosen van des aefems vochticheyt / niet teghenstaende dat sp nacht en dach daer groot vier maecten.

Sp hadden oock veel vande groote witte Beeren te lijden / die haer ettelicke Mannen verflonden / oock mette witte Dossen / die sp vinghen ende aten. In den winter saghen sp daer geenē Daght oft Sonne / vooz den vierentwintichstē Januarij 1596 / maer also dat sp maer een stuck daer van / en sage dā den sebenentwintichsten Januarij sagen sp de Sonne gheheel ront upt.

In nova Zemla is swinters als tijde nacht / sonder sonne tot de 27 Januarij.

Den tweentwintichsten Junij voeren dese lieden weder van daer / met twee schuyten ofte groote booten / die sp opgemaect hadden / ende lieten haer Schip aldaer noch vast int Is steken / int Huys lieten sp een geschijste / in een musquette poeder mate gedaet / de welke sp inde schouwe van't Huys hingen / waer sp in schreben / hoe dat sp daer gecomen waren om te seplen van Nova Zemla nae Chyna, en hoe sp upt noot met twee bootē weder thuyse waert voeren. Also zyn sp nu met groote pijn / armoede ende coude / anno 1597 den 2 October ghecomen binnen Cola in Laplant, daer sp vonden haer ander Schip van Ian Cornelissen, dat alteede een repse in Hollandt ghedaen hadde / ende zyn met hem van daer inde Mase in Hollandt den neghentwintichsten Octobris aengecomen / maer Willem Barentsz was int thuyse comen ghestorven / alle schijstelick bescheet ende Caerten van sijn vopagie naelatende / het welke de Leser sal moghen lesen in die selvighe Navigatie / gedruet tot Amsterdam by Cornelis Claesz. waer by wel te speuren is / datmen niet al upter hope is van by het Noozden eenē weg te vinden nae de China.

Wederom daert vande Hollanders.

Int corte de repsen van Nova Zemla herhaelt / hebbēde / comē wy tot die vande Oost-Indijen, de redenen die de H. Mo. H. Staten ende Inwoonderen der selver beweecht heeft te beginnen en te aenbanghen zyn dese: Dat sp luyden sagen dat haren handel ende Zeebaert op Spangien dagelijcx sorgelicker werde / om dat sp daer te ver wachten hadden arresten van hare schepen / confiscatien van haer goederen / vangnisse van haer Schippers ende Cooplieden / onder pzetext dat sp upt Nederlandt quamen : oft dat sp moesten van die Inquisitie aldaer van haer geloove geexamineert worden / ofte dat sp de Coninck moesten dienen / meest sonder oft vooz clepnen loon / en dat dickmael tegen haer Vaderlandt ende ghemoet : so werter ghetracht oock upt haer Oozloghe een nut ofte profijt te rapen / de occasie waer nemende dat sp nu upt het Spaensche jock verlost ende bevizdt waren: waer deur sp te voozen niet mochten de weereit beseplen / noch op beyde de Oost oft West-Indijen vaeren / op de kusten van Afriken, Guinea, Brasilien, noch op de Eplanden. Dese

Regen Hollantsche Cooplieden senden vier schepen nae Oost Indijen / 1595.

consi

consideratien hebben eenighe beuecht (hopende van Spangien aff gesneden te blijven) een geselschap op te rechten/ende den Coophandel op Oost-Indijen oock te versoeken.

Alsoo datter int Jaer 1594 tot Amsterdam neghen Cooplieden te samen gespannen zijn/ende Compaignie gemaect hebben/namelijck Hendrick Hudde, Reynier Pau, Pieter Dircksz. Hasselaer, Ian Ianz. Carel, Ian Poppe, Hendrick Buyck, Dirck van Offe, Sijvert Pieterfz. ende Aert van Grootenhuis, dese Cooplieden zijn de eerste gheweest/die voorgenomen hebben op Oost-Indijen te handelen/ende ghenoemt werden de Compaignie van Verre. Ende hebben vier nieuwe schepen doen maken/te weten twee groot zijnde twee hondert ende dertich lasten/het eene was genoemt Mauritius, ter eeren van den Prince Mauritz haren Stadthouder/ghemonteert met 6 sware metalen stucken/14 gotelingen/4 sware ende 8 clepne steen stucken/roers/ende Musquetten naer advenant/hebbende 84 Mannen/tot Schipper Ian Ianz. Molenaar, ende Commis Cornelis Houtman. D'ander Hollandia, een schip van hondert en dertich lasten/versien met 85 Mannen/7 metalen stucken/13 gotelingen/4 groote/8 clepne steen stucken/roers/musquetten na behooren/en hadden vooz Schipper Ian Dignumfz. ende vooz Commis Gerrit van Beuningen. Het derde was genoemt Amsterdam, gemonteert zijnde met 59 Mannen/6 metalen stucken/10 gotelinghen/4 groote ende 6 clepne steen stucken/hebbende vooz schipper Ian Iacobfz. Schellinger, ende vooz Commis Reynier van Hel, groot zijnde hondert lasten. Het vierde was een Synasse ghenaemt het Duyken, groot 25 lasten ofte 50 vaten/ghemonteert met 20 Mannen/2 metalen stucken/6 gotelinghen ende 2 steen stucken/hebbende vooz Schipper Simon Lambrechtfz.

Dese Schepen zijnde ghevoordert by de Ho. Heeren Staten van Hollandt/ende gassisteert van metalen geschut/ende wel toegelust/hebben sy nae Oost-Indijen ghedestineert/om aldaer een vaert te beginnen/ende eenen vasten handel mette Indianen te maken van Specerijen/insonderheyt ter plaetsen daer de Portugesen geen gebiedt en hadden: om alsoo de overlafte der Spaengiaerden te ontblieden/ende niet meer benoodicht te zijn het selve met soo grooten perijckel in Portugael te haelen: alwaer de Castilianen vast veel Portugesen onder decksel van Religie by de Inquisitie selve verjaechden/die vele in Hollandt en tot Amsterdam quamen ende aldaer met haer familie neder sloegen.

Dese vier nieuwe Schepen gewapent met bypentwintich metalen stucken gheschutsdrienbeertich ijseren gotelingen/ende ses en dertich steen stucken/ende voozts versien met alle nootdrift tot een lange reyse/ophebbende omtrent twee hondert ende vijftich mannen/zijn t'seple ghegaen upt Cerel den tweeden April/anno 1595 ende sepliden naer Cabo de bonne Esperance, sy ontmoetten een Portugaelsche Caracke/die den Hertf-Bisschop van Goa voerde nae Indijen/die sy genoech machtich waren/maer volgende haren last/en misdeden die niet/dan voeren aen Voort/ende toonden malcanderen bzienschappe.

De voorszzeven Cabo cregen sy den tweeden Augusti daer nae in't ghesicht/daer het

volck veel sieck wert ende stozben/dies onthielden sy haer/hebbende de Cabo voorszzeven om gesept) omtrent het Eplandt Madagascar, ofte van S. Laurens ghenaemt/aldaer sy twistich werden (een quaet dat sodanighe langhe voyagien onderwoypen/ende seer sozghelijck is) hebben haer aldaer ende in't Eplant van S. Maria langhe onthouden. Weder haer reyse voozderende/zijn sy Anno 1596/den elfften Junij onder het Eplandt van Sumatra gecomen/ende alsoo hebben sy die Landen daer alomme versoicht/soch zijn sy gecomen in't Eplandt Iava Maior, inde Coopstadt van Bantam. daer sy Cooplieden bonden upt Turckijen/China/ende andere Lande. Alhier hebbē sy hare Coophandel van Peper ende Specerijen begonnen/alwaer sy dooz het benijden vande Portugesen in suspitie by den Gouverneur van't Lande zijn gebzocht/die ten leste vande Portugesen om ghecocht zijnde/den Hollanders vbande is gheworden.

Daer nae werden sy bycans overballen vande Indianen/onder t'decksel van bzienschappe/daer ettelijcke vande Hollandische Gecommitteerde ende den principael Schipper doozsteken werden. Alsoo dat sy niet konden volcomelicken haren Coophandel drijven ofte boldoen. Waer over sy siende datse seer gefwacht waren van volck/een van hare schepen ledichden ende verbzanden/te weten Amsterdam genoemt/om d'andere beter te Mannen/ endete bewaren.

Den 11. Januarij/in't Jaer 1597 resolveerden sy naer hups te varen/ende quamen aen het Eplandt Baly, liggende by Oosten van't groot Eplandt Iava, alwaer sy vanden Coninck wel getracteert werden/so dat daer twee Hollanders met haren bziē wi lle aen Landt bleven.

Dan daer wel voorszzeven zijnde van Rijf/Water ende sulcken nootdruyft als sy becomen konden/zijn den 21 Maert/Anno 1597. t'seple naer hups waert gegaen/en passeerden den 7 Mey weder de Cabo de bona Esperance. Den 15 Mey voorsz. voer en sy vooz by het Eplant S. Helena, daer sy veel Portugaelsche Caracken bonden/dies sy haer niet en dozsten alder verberfchen/maer voeren dooz/niemanden ontmoetende/so dat sy den 11 Augusti/tot Cerel in Hollandt inguamen: zijnde in mindan vijff maenden/van Iava ofte Baly, thups ghecomen/als sy twee jaer ende vier maenden upt gheweest waren. Van de 250 Mannen/maer omtrent 90 personen thups bziengende/so datter omtrent 160 achtergebleven waren. Sy brochten ooc mede 2 jongers van Madagascar, 2 ander van Sumatra, met eenige ander/ooch zenen van China, de jonghers leerden de Nederlandsche tale wel ende hebben de gheleghentheyt van haer landt bzeeder te kennen ghegeven.

Dit voorszzeven gheselschappe van Amsterdam/hoe wel sy de profitelickste reyse niet gedaen en hadden/so hebben sy nochtans anderwerff gheresolveert weder int jaer 1598 derwaerts te senden/ende in plaetse van eenē affgestozben van haer gheselschap/hebben sy Gerard Bicker, zijnde een byoom treffelijck Coopman/weder aen ghenomen. Ende overmits dat noch een andere Compaignie derwaerts oock Schepen upt-senden wilden/om malcanderen niet te verhinderen/hebben

Compaignie van Verre.

Samt van de eerste Schippers ende Commis die na Indijen gegaen zyn.

Hollanders die handelen in Indien/ende Iava/ 1596.

Het eplandt Baly.

De Hollandische schepen voeren weder in Hollandt/anno 1597 den 11 Augusti.

Tweede toelusting nae Oost Indijen.

Hebben haer t'samen geboecht: desenieuwe waren Vincent van Bronckhorst, Simon Ianssen Fortuyn, Govert Dircksen, Cornelis van Campen, Iacob Thomassen, Egbert Simonsen Ioncheyn, ende Ian Harmansen.

Namen en grootte van Schepen

Haer schepen waren ghenaeamt Mauritius, dat daer geweest was/ den Schipper Govert Ianssen, het ander was geheeten Amsterdam, groot drie hondert lasten/ den Schipper Cornelis Iansz. Fortuyn: het derde Hollandia, die daer geweest was/ den Schipper Simon Mau, het vierde schip Gelderlandt, groot twee hondert last/ den Schipper Ian Bruyn, het vijfde Zeelandt, groot hondert tachtich lasten/ den Schipper Claes Iansz. Melckmā, t'seste Vricht/ groot hondert dertigh lasten/ den Schipper Ian Martfen, met twee Pynassen/ Vrielandt en Over- Yssel, geheeten. Den Admirael over dese acht schepen was Iacob van Neck, den Vice-Admirael Wybrant Warwijck, ende voorts se ven Ghecommitteerde Raeden/ waer onder was Heemskerck/ die in de leste Nooyt-Oost voyagie gheweest was/ al ervaren cloecke Manne/ van volcke ende nootduft wel voorszien/ ende zijn uptghevaren upt Cerel den eersten Mey/ weder nae Java toe. Dese Compaignie ofte geselschap/ heeft daer naech doen maken vier schepen/ om ten naechten jaere weder derwaerts te senden/ ende alsoo de vaert te continueren.

Wgfschepen upt Zeelant na Oost-Indien gesonden in April.

In Zeelant heeft Balchazar Moucheron, een vermaert ende verre soeckende Coopman/ ooc twee schepen nae de selfde Oost-Indien gesonden/ den Leeuw ende Leeuwinne/ daer een versocht Pilot Ian Davis Engelsman mede voer/ vooz opper Commis Cornelis Houtman, die op de Amsterdamsche Schepen lestmael Commis/ en principaelste geweest was: desgelijck hebben Adriaen Hendricxsen ten Haeff, ende S. Langebercke, metten haeren drie schepen toegerust/ te weten/ de Mane, Son, ende N. waer van het eene ende principaelste genaemt de Mane onder Engelant comende/ by gebreck van qualick geballast te zijn/ de Nooyt van't geschut open zijnde/ ende t'selfde niet vast wesfende/ omgeballen ende gebleven is met veel volck/ ende de ander twee zijn vzoech in April uptghevaren.

Waer van het een vers gaet by Engelant.

Ende nae de sendinghe deser vooz verhaelt de schepen/ so zijnder tot verscherpden reysen en tijden/ meerder ende grooter Bloten naer de voozij. Indien gesonden/ vermits de Keeders begonden de vuchten der selver te smaken en te genieten/ alwaer datse veel gheleden/ ende uptgerecht hebben/ so tegen de Indianen/ als Portugeesen/ alles te lanck om te verhalen/ die lust hebben de selve te weten/ ende te lesen/ die gebuyck de Beschijvingen van yder daer van gedrukt ende beschreven. Daer wy den den begeerighen Leser toe wijfen.

Inneminge der Stadt

HOE int Landt van Luyck, den achtsten Februarii, 1595.

Charles de Heraugier, Gouverneur van Breda, om de aenflaghen in Lutsemburch/ ende t' Landt van Namen/ byden Prince Mauritz lange te bozen beract slacht/ te vorderen/ is upt Breda int leste van Januarij met 12 Vaendelen Doet-volck ende 14 Coznetten

Hoep int Landt van Luyck by Heraugiers

peerden nae de stad Hoey getrocken/ ghelegen int Landt van Luyck/ op de Mase/ tusschen Luyck en Namē/ een bequame stad/ met een schoone byugge over de Mase/ en Casteel/ een woonstede vande Princen en Bisschoppē van Luyck: de stad heeft sijn name vā een rivier: hē Hoey genaemt/ twelc sijn oorsprong onder t' Doorp Havelange nemende dooz dese stad inde Mase valt: en de selfde aen 2 deele deelt/ doch wert met een schoone scenē byugge weder aen eē gehecht. En so dit Casteel luttel garnisoen in hadde zijnder bestelt geweest ontrent 24 of 30 mannen/ die in een arm gehuert hupsken haer waren verbergende/ gelegen recht onder t' Casteel dat seer hooge op een rotse ofte clippe lept daer recht bove dit hupsken int hoochste van t' Casteel een oude venster stont: van beneden upt dit hupsken wisten bynachte dese 30 mannen eenich satsoen vā coozde en leeren te maken/ waer mede sy aen de venster quamen/ die sy opbrake/ en cregen daer de 30 mannen binnen/ die by eenige die de gelegentheit des Casteels kenden bestelt werde/ daer sy de principaelste vant Casteel/ als sy smozgens vzoechter misse luydende/ meynde upt haer logementen ter Kerckē te gaen/ byden halse namen int doncker/ die sy dwongē ende bonden/ en in een gat d' een vooz/ d' ander nae wierpen/ ende also sy ten lesten nochtans ontdeckt werde dooz het roepen van een vrouwe/ so over welbichden sy het geheele Casteel en de poozte/ ende esichtstē de stad op: die inde wapenē comende/ en haer meynende te weeren/ sagen Heraugier met sijn volck van Diepenbeek naer de stad met 12 Vaendelen voetvolck/ en 14 Coznetten peerde marcherē/ waerom sy compositie maecten/ ende lieten hem inneden 8 Februarij / met 3 Vaendels ende 2 Coznetten peerden.

botek genomen den 8 februarij: 1595.

Heraugier besette de stad en t' Casteel/ ende begon die vā alle nootduft te versien/ ende het naeste byandts landt ront omme op contributie te stelle/ zijnde een seer bequame plaetse tot haer Oozloge offensijff/ als wesfende een gemeene passagie over de Mase/ op t' Landt vā Namen ende Brabant ghelegen/ hechtende bycaus Lutsembourg aen haer valen/ daer sy alreede met den Hertoch van Bouillon en Graef Philips van Nassau groote conqueste meynden te doen.

Heraugiers peerde-volck hebben ontrent Montmedi op desentijt 7 Karren met kostelicke Italiaensche waren geladen nae Antwerpen gaende/ met alderhande goude ende zijde Lakenen ende zijde coussen aengetast/ genomē ende ghebeut/ wel 300000 guldens weert: Maer als een deel van haer (zijnde van de Garnisoenen van Breda ende Bergē in Brabant) meynden thups te rijden/ sijn sy ontrent Tongeren ontmoet van eenighe Benden van Ordinantien harer byanden/ belept byden Obersten Schets Heer van Grobbendonck die daer ontrent ooc 10 Vaendelen voetvolck hadde/ waer vā sy geadviseert zijnde/ hebbē sy haer in drie hoopen verdeylt om te ontrennen/ het welck de twee te wege byachten maer den derden hoop wert aengetast/ ende mit dat sy te veel metten buyt gheladen waren/ werden sy gheslaghen/ soo datter wel 60 oft 70 soo doot als gevangen werden/ daer onder twee Lieutenanten waren.

Italiaensche Kijer goederen af gefet by Heraugiers peerdevolck in februaris.

Dit innemen van Hoey (toecomende den Bisschop van Luyck) die nu mette vereenichde Landē in neutralitept stont/ wert ontschuldicht datmen maer begheerde de plaetse te on-

Deront schuldinge van inneminge van Hoey vanden Bisschop.

te ontleenen vooz een vertreck / met profijt vande Inwoonders / sonder misdoen/ende als de oozloghe gheepndicht soude zyn / soo soudent sy het hem alles wederleveren / sy leden ende duiden wel tselfde van Berck ende Sonna/toebehoozende mede den Bisschop die de Spaensche behielden/ etc.

Maer de Bisschop sondt aen de Staten der Landen/hem beclagende vant gewelt / en bjecken van neutraliteyt/epschte sijn stad wederomme/ghebzupckte daer toe alle sijn vzienden/aenbiedende goede voozslaghen : maer midts dat hy als noch luttel ghehooz creech/heeft hy hulpe aenden Ertf-Hertoch Ernestus versocht die derwaerts terstont Ertjchvolck sondt/om het Landt van Namē ende Bzabandt van haer courssen te beviziden/ met last om den Bisschop te helpen/ d'welcke niet tegenstaende dat sy hoozden van Ernesti doot/hebben nochtans Hoep belegert / om dat sy wel merckten dat het qualick konde ontfet worden/daer hem Heraugier self mette Capiteynen Balfour/ ende de Vos met meer andere haer binnen lieten beslupten/ niet tegenstaende datter soo grooten overbloet vande opperwateren alomme over de Landē was/ qualic hope van ontfet ghelaten dooz den grooten sneeu die ghevallen/ende daer op subytent reghen ghecomen was/soo dat bycans alle Rivieren/ende namelijck den Rhijn van boven Colen af over beyde sijne zijden soo oberghelopen was/ als by mans gedencken niet ghesien en is/wel ses voeten hoogher dan opt te voozenghesien/so dat alle de by gelegen plaetsen ende Doypen onder water/ jae beel wegh geboert werden: Weel duysenden van Beesten en oock veel Menschen verdooncken. In Gelandt ende Hollant was het gantsche Eplandt van Bommel, ende ander onder water/

Den Rhijn ende ander wateren overloopen in Februario ende Maert.

als de Betuwen en Bommeler-waert, ende al het landt rondtomme Vtrecht en Amersfoort/tot te poozten toe ende voozsteden van Vianen, met acht datter omtrent 3000 menschen verdooncken/twelc een groote straffe Gods was over de selve mensche. Daer zyn ooc veel Schanffen ende Bolwerckē verdooncken/ ende eensdeels wegh gespoelt/dat het Ertjchvolck alomme werck hadde om de Landen vooz inbal te bewaren/ende de sterckten te reparerē/tot grooten coste der Landen.

Hier dooz Fuentes, La Mote, Barlaymont, ende andere Ertjchs Obersten de becommeringhen der Staten volck merckende/ dooz dat het water alle passagien ende ontfet ghestopt hadde/ soo hebben sy Hoey, over d'een zijde der Mase belegert/ende des Bisschops volck allomme over d'ander zijde vergadert/en hebben alsoo omtrent den 13 Maert oberweldicht/ettelicke van't Garnisoen doot geslagen ende gebangē/ de reste bluchtede op 't Casteel/dat sy met twee stucken geschuts beschoten/ende alle de Koolgravers des landts vā Lupck vergadert zyn/ de/hebbē sphet begonst te onder mijnen/ waer dooz dat ten lesten het Casteel/ aen den Heere van La Mote, is ouergegeven met compositie/ uyt treckende met geweer ende baggagie/omtrent den 20 Maert : Int uyt-trecken wilden de Spaengiaerts die al vermoozden als straetschenders/maer La Mote dede hen dooz Grobendonc goet gelepde doen. Heraugier verlooz daer dooz by eenige veel credits/ beschuldicht zijnde vā dat te lichtelick overgegebe te hebben/dewijle tot omtrent Colen volck gecomen was tot sijnder ontfet / en de Bzesse noch niet stoymbaer wesende/hebbende ooc twee of drie vertrecken binnen : maer ander oozbeelden contrarie/ende dat hy wijselicken dede.

Hoep werck bove Spaensche weder/ genomen dē 20 Maert.

Beschrijvinge vande veroveringe ende inneminge des Eplands ende der Stadt

CALIS-MALIS, in Spaengien.

Geschiedt inden Jaere 1596.

De Coninginne van Engelandt rust een ander Armade onder Van Warb ende de Admirael Anno 1596.

Den jaere 1596 heeft de Coninginne vā Engelandt een stercke Armade ter Zee toeghe-ruft/van 16 ofte 17 vā haer schoone Kropale ofte Coninckliche schepen/waer onder de 12 ofte 14 op/hadden tusschen de 200 tot 400 Mannen / alleenlyck Schipvolck : Hier by noch wel 40 Engelsche Oozloch-schepē/met 50 ander/die Ertjchvolck ende provisie soudent voeren. Ober dese Blote ofte Armade was oberste Admirael/dē Vaender-Heere mi Lord Charles Haward, groot Admirael van Engelandt/de Vice-Admirael was den Lord Thomas Haward Sone

des Hertoghs van Norfolk, den achter Admirael was Sire VValter Rauwleygh, Ridder en Capiteyn van de Guarde der Coninginne.

Hier toe hadden de Ho. Mog. Heeren Staten vande Vereenichde Nederlanden/ op het versoek vande Coninginne/ ghesonden 18 groote schepen van Oozloggen/op hebbende elc tusschen de 130 Mannen/ende noch ses andere Schepen om victualie ende amonitie te voeren/oock wel opgerust/ elck op hebbende boven de 40 Mannen: Hier ober was Admirael vande Landen weghen gestelt Joncheer Ian van Duvenvoorde, Heer van Warmond/ Admirael van Hollandt/ den Vice-Admirael was Ian Gerbrantssoon van Enckhuysen, ende achter Admirael was Cornelis Lensen van Vlißingen,maer by Contracte waren sy verbonden/te staen ten ghebiede vanden Engels

De Geburte der Landen senden ober den Heere van Warmond/ 24. oozlochschepen ten dienste van Engelandt.